

in so podlaga umnemu kmetijstvu. Kmetu potreba je tudi večkrat poučne knjige in časopise čitati, da mu je moč napredovati, mora tudi vse dohodke in stroške vselej sproti zapisovati in preračunjevati, kajti to vse mu pové, pri čem da je, ali napreduje, ali da je v ravnotežji, a i da morebiti celó nazaduje v svojem gospodarstvu. Skoraj vsa dela in opravila kmetovalčeva združena so pa s prirodoznanstvom in naravoslovjem najtesneje. Vsi ti, postavno predpisani predmeti se, žalibog, dandanes v ljudskih šolah več teoretično nego praktično poučujejo, zavoljo tega pa tudi današnja šola v tem obziru še pravega cilja ne dolega. Ves ta pouk treba je praktično preustrojiti in na dejansko kmetijsko stališče prevesti, kar bi ljudstvu tisočkrat večje obresti donášalo, nego temu dandanašnja šola zadostovati more. Na tak način bi se tudi trdno prepričanje med ljudstvom dejansko vtrdilo, da je ljudska šola prekoristna in potrebna naprava.

Ako bodo pa hoteli učitelji v prihodnje povedanemu važnemu namenu primerno zadostovati, morali bodo tudi sami v kmetijstvu dejansko izurjeni biti. Zategavoljo naj se učiteljskim kandidatom za tak pouk uže na učiteljskih potrebno skrbi, a za one stareje aktivne učitelje naj bi se pa na kmetijskih sadje in vinorejnih deželnih šolah za pouk v kmetijstvu med velikimi počitnicami z vpeljavo kmetijskih tečajev skrbelo, kot je bilo to preje — še leta 1875. Važnost in potrebo vsega tega poudarjal sem lansko leto pri učiteljski konferenci v Postojni in pozneje tudi meseca septembra pri letnem zboru „Slovenskega učiteljskega društva“ v Ljubljani, kolikor se je dalo temeljito in stvarno; prvo bilo mi je povod, da sem se bil med sejami deželnega zbora v posebno peticijo v imenu vseh učiteljev tukajšnjega okraja za vpeljavo kmetijskega tečaja na deželni sadje in vinorejni šoli na Slapu za učitelje na-nj obrnil; deželni zbor jemal je bil tudi to peticijo v poštev, ter jo s priporočilom deželnemu odboru v ugodno rešitev odstopil. Kaj se je do sedaj v tej zadevi storilo, mi ni še znano, a upa se za gotovo ugodne rešitve na prid in povzdigo kmetijstva.

Korist kmetijskega pouka razvidna in očitna je na vse strani, upeljava taistega pa kot obligatni predmet v ljudske šole postala je nujna in silna potreba.

Kar bi se gledé kmetijskega pouka v ljudski šoli pričelo, to naj bi se pozneje v dobro osnovanih kmetijskih nadaljevalnih tečajih dovršilo in dokončalo. Ti (kmetijski) tečaji naj bi se poleg vsakdanje ljudske šole praktično vsopredno s ponavljavnico vpeljali. Ponavljavnica dosedanja sama na sebi dandanes potrebam časa več ne zadostuje, in tudi še nikdar — zadostovala ni. Le združena z nadaljevalnimi kmetijskimi praktično-osnovanimi tečaji bode ta naprava mladini in splošnemu prebivalstvu koristnega sadú donášala. Toraj če se učitelji s poukom in delom obkladajo, naj se jim privošči tečnega in praktičnega opravila (ne pa same teorije), kakoršno bode tudi za prihodnost koristnega sadu rodilo.

Z velikim veseljem in radostjo čital sem v 39. listu „Novic“ dopis iz Novega mesta, kateri naznanja obravnave zbora tamošnje kmetijske podružnice, med katerimi bil je tudi nasvet, da se c. k. kmetijska družba v Ljubljani naprosi — posredovati pri deželnem zboru za to, da se kmetijski pouk v ljudski šoli kot obligatni predmet vpelje, ter da se ustanovijo na teh šolah kmetijski nadaljevalni tečaji. Slavne podružnice kmetijske po deželi, posnemajte svojo novomeško in vipavsko sestrico, kateri obe ste za napredek in povzdigo kmetijstva v svojem okrožju resnično delavni!

Še le potem, kedar bode enkrat kmetijski pouk kot obligatni predmet v ljudske šole cele dežele postavno

vpeljan in po nadaljevalnih kmetijskih tečajih praktično dovrševan, in kedar bodo tudi ljudski učitelji za tako poučevanje dejansko izvežbani, imela bode od njega dežela vrednega in koristnega sadú, popreje gotovo ne.

M. Rant.

Gospodarske izkušnje.

Cepljenje sadnih dreves pozimi.

Vsak sadjerejec vé iz lastne izkušnje, kako da ima spomladi vse roke polne dela: tu je treba prirezovanja, ondi trebljenja, sajenja; za požlahnovanje ali cepljenje še niti časa prav ne zmore. Vsakako pa pripada požlahnovanje najiminennejšim opravkom v drevesnici. Zato je modro, ako se to delo prej, uže pozimi opravi. Po navodu časnika štajarske kmetijske družbe naj se to delo tako-le opravlja:

Uže jeseni se divjaki, do olovke ali „bleštifta“ debeli, odberejo za požlahnovanje, ter se na primernem prostoru v drevesnici zagrebejo ali zakopljejo, da so precej pri rokah. Potem je treba priskrbeti si za cepljenje cepičev. Te je tudi treba v drevesnici zakopati, da se ne skvarijo. Potem se priredi kakošna klet, da se v njej požlahnovanje opravlja. Za snago je treba skrbeti in za zdrav zrak. Tudi naj se priredijo zaboji (kište), ki pa naj imajo noge. V zaboje se polagajo požlahnjena drevesa. Sočivje se naj ne hranjuje v takošnih kletih, ter naj tū ne smrdi po gnjilobi. Toplota kleti bodi enakomerna, 3—5° R.

Ko nastopi zimski mraz, vzamejo se divjaki in cepiči v klet. Divjake je še posebno treba lepo zaviti v ovitke iz mahú. Poprej pa naj se pomočijo v zmes iz ilovice, kravjeka in pepela. Divjak se ob korenikah dobro prireže, v imenovano zmes potisne, izvleče, v mah ovije in v zaboj shrani. Cepiče pa kaže v vlažen ali snažen pesek povtikati.

Predno se gre cepit, priredi naj se mrzel tekoč vosek, ojster nož in obveza. Sedaj se vzame po en zaboj iz kleti v hišo in se prične požlahnovanje. Delo se lahko opravlja na vsak način in še natančneje kakor v drevesnici. S požlahnjenimi drevesci napolnjeni zaboji denejo se zopet v klet. Skrbeti se ima za vedno čist zrak. Tako ostane vse do spomladi. Presajati jih kaže kolikor mogoče pozno, ker so močno občutljivi drevesčki zoper mraz. Naj se toraj čaka do konca meseca aprila ali do začetka maja; vendar to ni povsod enako.

Na tak način požlahnujejo jabelka, hruške, češplje itd. Začne se z jabelki, pozneje pridejo hruške na vrsto in naposled češplje. Na kutino se ne dajo hruške dobro cepiti; bolje se prime okuliranje poleti. Če se je bati, da se požlahnjena drevesa vsušijo, treba jih je večkrat naškropiti ali na dež nesti.

Ta nasvet utegne marsikateremu naših sadjerejcev še neznan biti. Poskušnje so ga pa po poročilu časnika štajarske družbe kmetijske uže dovolj potrdile, toraj je priporočila vreden.

Gospodarske novice.

Nova iznajdba sadje dolgo časa sveže (frišno) ohraniti.

Sadje, kakoršno koli: češplje, breskve, grozdje itd. se ohrani čez zimo dobro, če se vloži v pšenične otrobe v oglje pokuhane. — To sredstvo je iznašel v Kaliforniji neki gosp. Dietz, ki je na to svojo iznajdbo patent vzela. Daleč po svetu poslana breskve in grozdje so bile v novem letu še le z drevesa ali s trte vzete.

Kako se človeška jed in pijača ponareja in pokvarja dandanes.

To pokvaro s človeškimi jedili in pijačami so po preiskavah v Parizu zvedeli tako, da se morajo človeku lasje ščetiniti, če bere poročilo znanega kemikarja Girarda, ki je mnogo preiskaval na trg prinešeno surovo maslo, kruh, mleko, v gostilnicah pa vino in pivo in v štacunah jesih. — Tako, na priliko, je našel v mleku škrob (štirko), gumi, ribji klej, koščeno moko, konopneno seme in tako enako sodrgo. V surovem maslu (putru) loj, kredo in svinčeni kis. V pivu namesto hmelja in ječmena kuhovino grenkih zelišč, pa tudi makove glavice, grenke mandeljne in celó volčje jagode. V jesihu je našel solno, žvepleno ali pa solitarjevo kislino, ki je tako strašno strupena, da tudi železo pregloda, zato ni čuda, da današnji dan toliko ljudi dobi bolezen v želodcu in celó raka. — Kakor v Parizu, je menda le malo bolje drugod, kajti goljufij v kupčiji je dandanes povsod na svetu več ali manj.

Narodno-gospodarske stvari.

* Banki „Slaviji“ pristopilo je meseca junija, julija in avgusta t. l. 29.815 članov, ki so zavarovali kapital 28 milijonov in 495.342 gold. 60 kr. ter vplačali zavarovalnine in pristojbin 490.715 gold. 53 kr. Za škodo izplačalo se je v tej dōbi 222.196 gold. 89 kr. Od bankinih kapitalov je vloženih 190.799 gold. 15 kr. v českomoravskih posojilnicah in 1 milijon 105.713 gold. 29 kr. na zemljiščih v istem časi. Denarni promet glavne blagajnice bankine znašal je meseca junija, julija in avgusta t. l. 2 milijona in 168.177 gold. 27 kr., namreč dohodki 1 milijon in 84.376 gold. 46 kr., stroški pa 1 milijon in 83.800 gold. 81 kr. — Gasilne priprave izročile so se šestim občinam. Od 1. januarija pa do konca avgusta t. l. sklenenih je bilo novih zavarovanj 51.580 za kapital 53 mil. 1410, in za premijo 1 milijon in 130.802 gold. 72 kr., škod pa se je izplačalo v isti dobi za 434.022 gold. 80 kr. Samoupravna društva za zavarovanje dohodkov, in sicer užitka kmetovalcem ter pokojnim uradnikom, obrtnikom in rokodelcem imela so koncem avgusta t. l. 524 članov, ki so vpisali 343.268 gold. 60 kr. kapitala, ter si s tem zagotovili dohodkov in pokojnin 86.275 gold. 49 kr.

Ozir po svetu.

Gozdovi, lov in ribarstvo v rumunskih transilvanskih Alpah.

(Konec.)

Na lov hodijo kmetje v družbi, navadno po 4 do 8 mož skupaj. Seboj vzemó za nekaj dni malaja (koruzne moke), čape (čebule) in cujke (žganja), dalje še plovsko, to je, okroglo ribiško mrežo in pse. Psi so izvrstni, a za lov jih imajo premalo. En lovec brakira, drugi se razpostavijo na najboljših krajih, ter čakajo divjadi. Ker je premalo lovcev in psov, se ve da lov ne more biti vspesen. Psi se za živalijo zapodé, ne slušajo več klica lovčevega, ter se tako preveč oddalijo. Če se to zgodi, lové lovci ali ribe, ali streljajo brez psov jerebice na klic ali iščejo velike divjadi. Najugodnejši čas za lov je zima, kedar je sneg visoko zapadel. Za tak lov se tudi zbere večja množica lovcev. Prišedši na mesto, kjer nameravajo loviti, se razpostavijo blizu vodnih jarkov, ako mislijo streljati na divje svinje, medvede itd. Če so pa namenjeni na divje koze ali jelene,

treba jim je nekaj ur više v hrib iti. Jaz sam sem bil leta 1879. pri takem lovu, šest dni trajajočem. Ustrelili smo 5 divjih svinj, 1 jelena, 1 mladega jelena (tako zvanega špičnika); 1 košuto, 3 srne, 4 divje koze in 1 divjega petelina.

Pri takem lovu je za 4 noči sneg tvoje vzglavje. Vsak si postelje blizu velicega ognja. To zahteva zdravega človeka; mestnim lovcem s podagro in reumatizmom je svetovati, naj spišejo prej svojo oporoko.

Samo ob sebi se razume, da se od pristreljene divjadi in ulovljenih postrvi takoj spekó najboljši kosci na različni ali v pepelu, to veljá posebno o medvedovih kračah, katere Rumuni izvrstno pripraviti znajo, če ne velja tu pregovor, da lačni ne izbirajo. Divjačina, ki smo jo mi tedaj postrelili, poslala se je v Bukurešt na knežji dvor. Knez (sedanji kralj) izrazil je željo, da bi sam prišel prihodnje leto na ta zanimivi lov. Zategadel so se tudi gozdi, v katerih se je mislilo loviti, s 6 možmi ostro stražili.

Žalibog, da so se medvedi, volki, risi itd. v tem okraju tako pomnožili in udomačili, da so večino stražene divjadi pomorili ali vsaj odtod pognali. K zmanjšani divjadi so pa tudi pripomogli — kljubu 6 stražam — kmečki lovci. Ti so poslej kakor poprej mreže in pasti nastavljali. Mačka pač miši ne pušči.

Pastí je povsod in vedno toliko nastavljenih, da je treba človeku opasnemu biti, kedar hodi po gozdih. Navadno ima vsak pilo seboj, da se more rešiti iz železa, če bi se po nesreči vjel.

Ker so psi slabo hranjeni in ker jih doma ne privezavajo, lové psi tudi sem ter tje na svojo roko, posebno srne in veliko divjad. Po dva ali tri dni sledé v eno mer bežeči živali, dokler se utrujena ne zgrudi na tla.

Divjad je tu v obče velika. To veljá posebno o medvedih in jelenih, katerih se vidi po 16 do 20 let starih eksemplarov. Divja koza ima tukaj zeló temno, skoraj črno dlako. Rumuni pa niso za lov divjih kóz; manjka jim spretnosti in poguma, da bi lovili po divjem skalovji in ob nevarnih prepadih. Oni tudi ne poznajo perez in palice in z opankami je človek gotovo slab pri takem lovu.

Poleti pričakujejo kozé navadno pri vodi. Zajec je malo vreden, jedva da ga streljajo. Ljudém manjka denarja, torej se jim za-nj škoda zdi praha in svinca.

Kljunači prihajajo spomladi in jeseni, a kmetje jih niti ne lové, niti ne streljajo. Z medvedom se Rumunci hlabro boré, če treba, tudi samo s sekiro. Vendar se marsikdaj nesreča prigodí pri takem boji.

Postrvi se lové, kakor sem uže rekel, s plovsko. Ta je okrogla mreža (v premeru meri 2 ali 3 metre), v sredi jej je privezana 4 do 5 sežnjev dolga vrv, a v okroggu več svinčenih krogelj. Ko ribič zagleda ribo v vodi, vrže mrežo za-njo tako spretno, da mreža, počasi toneča, pokrije ribo. Ribič potem potegne za vrv, in riba je njegova, ker ji zdolej svinčenke zabranjujejo uiti. Navadno lovita dva ribiča skupaj, eden čaka z mrežo in drugi kalí nekoliko korakov pred unim vodo, va-njo mečéč prsti. Štirivoglatih mrež se vidi le malo. Na trn se ribe ne lové, samo turisti se s takim lovom zabavajo.

Postreljeno divjad pojedó navadno lovci in drvarji; prodati je ni mogoče zato, ker so mesta preveč oddaljena. Riba se jedó ali friške ali suhe. Da si je mnogo rib, vendar ne zadostujejo potrebam prebivalstva, ker Rumuni imajo toliko strogih postov.

Slatina v Rumuniji.

Fr. Schollmayer.